

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת בהר - בחקותי

אדם לעמל יולד

ברובד הפשוט, כוונת הפסוק היא שה' ברא את העולם באופן שעשייתו מתמשכת והולכת הלאה כל הזמן, כל הבריות בעולם עובדים במשולב אחד עם השני - גלגל מתחבר לגלגל, וכל העולם המורכב הזה מתגלגל ומתנהל הלאה מיום ליום כביכול מעצמו. לדוגמא, הפרה: כעת היא מניבה חלב ובשר ועור, בעתיד צאצאיה העגלים קטנים יתפסו את מקומה. משנבראה הפרה יש לה המשכיות לעולם. הקב"ה ברא אותה כך, שתהיה לה המשכיות כאילו מעצמה.

אתה תשתדל בה

ביאור זה נכון הוא, בוודאי. אבל חז"ל מלמדים אותנו שעבור האדם שהוא נזר הבריאה טמון כאן מסר חשוב מאוד. ה"לעשות" של האדם הוא אחר למכל הנבראים, כאמור כל הנבראים נבראו כדי להביא תועלת לעולם, אבל האדם לא נברא להביא תועלת לעולם, ולא רק בשביל לחיות בו.

המדרש אומר "למה ברא הקב"ה את האדם אחרון לכל הנבראים. אלא ללמדך, שעשה בכל יום ויום מלאכתו, וברא העולם וכל צבאם, וביום הששי שהוא אחרון למלאכתו, ברא בו את האדם. אמר ליה לאדם: עד כאן הייתי אני משתדל במלאכה, מכאן ואילך אתה תשתדל בה" (זו"ח בראשית). לפני בריאת העולם הקב"ה היה ה"עושה" היחיד. הוא היחיד שברא ויצר. אבל אחרי שברא את האדם, כביכול הוא אמר לאדם: "עכשיו אתה תעשה במקומי. אתה תברא ותיצור". "אשר ברא אלקים לעשות" פירושו, בסיום בריאת העולם אלוקים ברא את האדם, כדי שהאדם יהיה ה"עושה" של העולם.

ברוך הבא למפעל!

זה ההבדל בינו ובין בעלי החיים, בעל חיים שנתן את חלקו בבריאה סיים את תפקידו, אבל האדם מרגע שהוא בא לעולם, הוא כפועל שנכנס ל"בית מלאכה" ליצור כלים, ועליו למלא את כל שעות העבודה שניתנו לו - כל משך שנות החיים שקצבו לו לחיות - ביצירת כלים נאים. ולא רק בחייו, "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר; ילכו מחיל אל חיל" (ברכות סד.). "אמר ר' אלעזר כל אדם לעמל נברא" (סנהדרין צח:); אין דרך להתחמק מזה - אם רק רוצים לקיים את תכליתנו.

ובגלל שהאדם נברא על מנת "לעשות", גם את ה'קנס' שנקנס האדם שב"בזעת אפיך תאכל לחם" (בראשית ג טו). הוא חי על זה הדרך: בורא העולם קבע שחייבים לעבוד ע"מ להתפרנס ולהתקיים, אין דבר כזה להתבטל בעולם הזה, הבטלנים הם אלה שבדרך כלל עוזבים את העולם מוקדם. ואם הם נשארים, זה גורם רק בעיות, להם ולסביבתם. העבודה היא

נפש עמל

"אם בְּחַקְתִּי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ ... וְנִתְתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם ... וְיִשְׂבְּתֶם לְבִטָּח בְּאַרְצְכֶם. וְנִתְתִּי שְׁלֹמֶךָ בְּאֶרֶץ" (ויקרא כו ג ד). הרבה דברים טובים מובטחים בפרשה זו למי ש"ילך" בחוקות ה', וישמור את מצוותיו. עיינו בחומש ותרואו, רשימה ארוכה של הבטחות נפלאות.

אבל מה הכוונה "ללכת" בחוקות ה' ובמצוותיו? רש"י בדבריו המפורסמים מבאר: "יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר 'וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ' הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני מקיים 'אם בְּחַקְתִּי תִלְכוּ', שתהיו עמלים בתורה". כלומר, מלבד מה שחובת עבודת ה' מחייבת אותנו להתמיד בשמירה קפדנית על קיום כל המצוות, היא מחייבת אותנו תמיד 'להלך בתורה' - לחיות חיי עמל ומאמץ להתקדם הלאה והלאה באיכות עבודת ה' שלנו. פירוש הדבר הוא, שבעבודת ה' מצפה לנו עבודה קשה!

אני יודע שלאזנים שלנו קצת קשה לקבל זאת. איננו רוצים לעמול; מקסימום לעבוד קצת, אבל לא מידי הרבה. את זה נשאיר לאחרים. אז הדבר הראשון שצריך להחזיר לראשנו הוא, שאנחנו ממש אנחנו, באנו לעולם הזה בשביל לעבוד.

הפסוק באיוב (ה ז) אומר במפורש "כִּי אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד", הכוונה היא שמכל הנבראים רק האדם בלבד "לְעֵמֶל יוֹלֵד", 'עמל' משמעו פעולה שיש עמה 'יצירה'. האמת היא, שטירחה לא חסר בעולם, כל יצורי העולם טורחים הרבה בחייהם, עופות, חיות, אפילו צמחים; הם מוכרחים לעבוד קשה מאד כדי למצוא מזון ומחסה, וכדי להבטיח את הישרדות הצאצאים שלהם. אבל כל הטורח הזה איננו 'יצירה', אלא שימוש שהם משמשים את האדם. כל מליוני הנבראים, אפילו כאלו שהאדם בכלל אינו יודע מקיומם, נבראו אך ורק למטרה אחת: תועלת האדם! שלמות עולמו של האדם זקוקה לכל מליוני הנבראים בלא שיש אחד מהם שיוצא מהכלל הזה - לכל אחד מהנבראים יש תפקיד מיוחד במערכת האקולוגית של העולם, תפקיד שרק הם יכולים למלאות. האדם, היחיד מכל הבריאה והנבראים שהוא בריאה שנבראה לעמול עמל של 'יצירה', על האדם נאמר "נִפְשׁ עֵמֶל עֵמֶל לֹא" (משלי טז כו), זהו יסוד חשוב ביותר, יסוד היסודות של החיים.

ברא אלקים - לעשות

בסיום פרשת בריאת העולם כתוב: "כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכַל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים לְעֵשׂוֹת" (בראשית ב ג). לכאורה המילה "לְעֵשׂוֹת" מיותרת, היה אפשר לסיים את הפסוק ב"אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים"? מה באה המילה "לְעֵשׂוֹת" ללמד?

העולם יש מאין ע"י ה", אז משיגים משהו! משתנים, מתקרבים צעד נוסף כל שבוע לשלמות!
 התפילין שאנו מניחים אמורות גם לשנות אותנו. אם מניחים אותן עם ההבנה הנכונה, נהפכים לאיש אחר. כמובן, זה דורש מאמץ. אם מתגברים ומפעילים קצת את הראש, אז כל יום הוא "לְעֵשׂוֹת" חדש. לא רק 'מניחים' תפילין על הלב והראש, אלא משנים את מה שבתוך הלב והראש. וזהו ה"לְעֵשׂוֹת" האמיתי, להפוך את השכל לשכל של תורה.

כשלוששים ציצית ומשתמשים בהם כמו שצריך, לא רק ל'תלות אותם' על עצמנו ולשכוח מהם; אמנם זה עדיף מכלום, אבל "זה לא זה". אדם לעמל יולד, צריך לעמול על המצוות! חייבים לנצל את המצוות כדי להשיג שלמות. אי אפשר הכל בבת אחת, אבל לאט לאט, צעד אחר צעד, מתחילים לעמול במצוות, וזו ההצלחה שלנו. נעים קדימה, מתקדמים.

ללכת בין מלאכים

הנביא זכריה ראה במראה הנבואה שמלאכים עומדים מסביב ליהושע הכהן הגדול, והקב"ה אומר ליהושע: "אם בְּדַרְכֵי תֵלֵךְ ... וְנִתְּתִי לְךָ מְהֻלָּכִים בֵּין הָעַמִּים הָאֵלֶּה" (זכריה ג ז). המלאכים נקראו כאן "עומדים", והאדם יכול "להתהלך" ביניהם - לא לעמוד בין המלאכים, אלא הם עומדים והוא "הולך".

המפרשים מסבירים, שהמלאכים נקראים "עומדים" כי הם לא יכולים להתקדם, הם לא משתנים, אין אצלם את המושג הזה של "לְעֵשׂוֹת". כמו מה שהם נבראו כך יישארו לנצח. לעומת זאת האדם הוא "מהלך". האדם לא אמור לעמוד במקום! הוא לא יכול לעמוד במקום. הוא עושה, משתנה ומתקדם. "אם בְּחֻקְתִּי תֵלְכוּ".

צעד אחר צעד

ואם מצופה מאיתנו ללכת, אם כן עומד לפנינו מסע ארוך - מסע החיים. מסע תמיד מורכב מצעדים. גם אם טסים במטוס, צריך לעלות במדרגות למטוס... האדם משתנה בהדרגה, צעד אחר צעד.

זה מה שנדרש מאיתנו, לא להשתנות ברגע, אלא להיות כל הזמן בהתקדמות, בהליכה. זו הכוונה ב"חֻקְתִּי תֵלְכוּ". כל הזמן להתאמץ להתקדם. אין דרך אחרת בחיים, האדם לעמל יולד.

עצה מעשית איך להצליח

אני לא הולך להשאיר כאן את הדברים כ'רעיונות' בלבד. כי דרכו של עולם שאנשים אומרים "כן, יפה, רעיון חזק מאד!" ואז הולכים הביתה ולא עושים עם זה כלום. קל לדבר, אבל לבצע זו כבר עבודה קשה. בשביל לבצע צריך תכנית, וצריך לחפש עצות איך להצליח. וזה מביא אותנו לחפש עצה איך האדם יכול להצליח "לְעֵשׂוֹת" ולהשלים את עצמו.

יש עצה לזה בספר "חשבון הנפש" שכתב ר' מנדל סאטאנובר ז"ל, שחי בתקופתו של הגר"א. ספר זה הוא ספר מיוחד מאד. המחבר הצטיין באמנות המחשבה, וספרו מלא בחכמה גדולה אודות כוחות הנפש השונים, ועצות איך לנצלם לטובה בעבודת ה' - בספר הזה יש מהלך שאנו יכולים ללכת בו ולהצליח להשתנות.

כשהייתי בסלבודקא היתה שם "הסתדרות המוסר", חבורה של תלמידי סלבודקא, ביניהם ראשי ישיבות, אברכים ותלמידים מהישיבה, שהיו מתאספים מפעם לפעם כדי לעבוד

חלק יסודי מהטבע שלנו. כשאנשים אינם עובדים, קורים להם דברים לא טובים: המוח מתנוון, כמעט אין דרך לשמור על שפיות בלי עבודה. האדם אינו מסוגל לסבול בטלה, זו תופעה מעניינת מאד. אפילו עשירים גדולים שלא צריכים את העבודה בשביל להתקיים, מחפשים איזשהו תחליף לעבודה. לפעמים הם נודדים ברחבי העולם, ולפעמים עושים דברים גרועים יותר. איך שיהיה, הם מנסים להעסיק את עצמם תמיד.

היעוד האמיתי

כל העמל הזה שאדם עמל תמיד לפרנסתו זה הוא רק משל, סמל לדבר עמוק בהרבה שקיים ומוטבע באישיותו. האדם לא נברא בשביל להיות קופאי, נהג משאית או רופא שיניים. הדחף לעבודה באדם מסמל את הייעוד האמיתי שלנו, לעבוד כדי להשיג שלמות לעצמנו.

"הכל צריכים עשייה" (מד"ר רות פתיחתא), אומר המדרש. ובכלל זה גם האדם עצמו, האדם אינו מוצר מוגמר ומושלם, הפסוק באיוב אומר על האדם "וְעֵינֵי פָּרָא אָדָם וְיָלַד" (איוב יא יב) הוא צריך תיקון והשלמה נוספים. המילה "לְעֵשׂוֹת" מלמדת אותנו שה' ברא אותנו כדי שנעשה את עצמנו; 'ניצור' ונעשה משהו מעצמנו. זה תפקידנו בחיים, ויש כ"כ הרבה מה "לְעֵשׂוֹת"! עבודה רבה לפנינו.

נהג המשאית "המוצלח"

בשבילנו לא מספיק רק לא לעשות עבירות; טוב מאד להימנע מעבירות, אבל לא בשביל זה באנו לעולם. אני תמיד נוהג לספר את המשל הבא: שלחתם נהג עם משאית מלאה בסחורה לחיפה. הוא נסע לחיפה וחזר, ובא לדווח על המסע: "אדוני, הנסיעה היתה מוצלחת ביותר. לא עברתי אף עבירת תנועה, ולא אירע שום נזק למשאית או לסחורה". "יפה מאד", אתם אומרים. "ומה עם המשלוח? היה מקום במחסן לכל הסחורה?" "אה, שכחתי לפרוק את הסחורה. היא עדיין במשאית..."

אם נחזור לקב"ה אחרי 'מאה ועשרים' ונאמר לו, "לא עשיתי עבירות", הוא יאמר לנו "יפה. אבל מה עם ה"לְעֵשׂוֹת"? מה עשית מעצמך?" "אה, שכחתי". צריך לעשות כאן דברים חיוביים, להשיג הישגים! לעשות!

אני רוצה להרחיב קצת בעניין, כי כשאנשים שומעים שהם צריכים לעשות - הם חושבים שהם יודעים מה הם צריכים לעשות. "כן, ודאי, אני צריך לעשות מצוות". מה כבר יש לדבר על מצוות? מי לא יודע שצריך לעשות מצוות? העניין הוא, שהמצוות הן רק ההתחלה - השלד של השלמות. המצוות אינן אלא אמצעי להשגת שלמות, "לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות" אומר המדרש (ב"ר מ"ד א). פירוש הדבר הוא שאפשר וייתכן לקיים מצוות ויחד עם זה לשכוח מהתכלית שלהן, וחבל, כי לא זו היתה התוכנית של ה'.

הכף הראשונה...

לדוגמא, שבת קודש. אם מקיימים מצווה זו כראוי, היא משנה את האדם באמת. אחר ששה ימי חול ביום השביעי באה השבת, כדי שביום זה נניח את כל עיסוקינו בצד, ונתייחד עם ה' יתברך שברא את העולם. המלאכה אסורה ביום זה כדי שענייני החול שלנו לא יפריעו לנו את דבקותנו בה' ביום זה. ואם מפעילים את המחשבה - ולפחות בעת אכילת הכף הראשונה עמלים קצת וחושבים "המרק הזה הוא זכר לבריאת

היה בשקט, אפילו אם ההחלטה מחזיקה מעמד רק חמש דקות, אבל חמש דקות הן הישג גדול! וגם הבני בית מחליטים לשתוק. הערב נעים ויפה! ולא רק הערב יפה, אלא הם עצמם הופכים את עצמם לאנשים יפים עם מידות יפהפיות.

פרויקט מזוזה

בשבוע השלישי, פרויקט חדש. כשעוברים ליד בית עם מזוזה, בפרט מזוזה גדולה - מברכים את יושבי הבית. הם לא יודעים שמברכים אותם? עוד יותר טוב. וכי אין זה דבר יפה לעמול עליו? במשך שבוע אחד אתה עובר ושופך ברכות על מי ששם מזוזה בפתחו. אלו הם חיים! זוהי התקדמות! אתה "מהלך", לא "עומד". אדם שעושה כך במשך שבוע אחד, מקיים "בְּחֻקְתֵי תִלְכוּ". הוא הולך כפשוטו ברחבי השכונה - בחוקותיו של הקב"ה.

אם אתם גרים בשכונה חרדית, לא תוכלו לברך את כל בעלי המזוזות בשכונה, יש מידי הרבה. אז קחו רחוב אחד, וברכו אותם. עוברים ברחוב הזה, ועל כל בית אומרים "יבורכו". אם רוצים להוסיף קצת, מפרטים יותר ואומרים "שיחיו חיים ארוכים", "שיחיו עשירים", "שיחיו בריאים", "שתהיה להם נחת מהילדים". אל תתעצלו, החליפו ברכות כל הזמן. התרגלו לברך את מי שיש לו מזוזה בפתחו. זהו "פרויקט השבוע".

"חזרה" ארבע פעמים בשנה

בשנה יש כחמישים ושתיים שבועות, לכן בוחרים שלוש עשרה פרויקטים, וחוזרים עליהם ארבע פעמים בשנה. 13X4 = 52. ובחירת הפרויקטים משתנה מאדם לאדם, בהתאם לחסרם והחולשות שיש לכל אחד. יש אנשים שצריכים להימנע מלבלות זמן רב מידי בארוחת הערב, או על הספה. הוא לוקח עיתון ויושב על הספה, וכך חולפים להם פתאום שלושים דקות תמימות. חצי שעה על קריאת עיתון? מה, אתה חייב לקרוא את כל מה שכתוב שם? אז במשך שבוע הוא עובד על "קיצוץ" של רבע שעה מתוך הזמן הזה. ברבע השעה הזו, הוא לוקח גמרא ולומד שלוש שורות, כל יום. שלוש שורות כל יום! הוא יכול לעשות מעצמו משהו ברבע שעה ביום. זהו "עמלים בתורה"! אל תזלזלו ברבע שעה של עמל התורה, זה מה שהופך אותו ל"מהלך".

ה'מערכת' הזו היא עצה יקרה מאד מתוך הספר הנ"ל, עבודה הדרגתית שהופכת אותנו באופן קבוע ל"למהלכים". אבל למרות כל מה שאני אומר לכם, רוב האנשים לא יקיימו את זה. רוב האנשים לא יחזרו הביתה הערב, יקחו מחברת ויחלקו אותה לשלוש עשרה דפים, ויכתבו בראש כל דף "בשבוע זה אני עובד על עניין פלוני", "בשבוע זה אני עובד על עניין פלמוני" - כאלה הם בני אדם. אבל בשביל הבודדים שכן יעשו כך, הלילה הזה הוא לילה חשוב מאד. אפילו אם רק ינסו את זה למשך שנה, או חצי שנה או רבע שנה, זו רבע שנה של זהב ויהלומים. זו רבע שנה של חיים של עשייה, של התקדמות. גם אם מתקדמים לאט, אם מתקדמים - זו כבר הצלחה כבירה! לא עומדים במקום, נעים קדימה! בשביל זה באנו לעולם הזה, לעולם של "לְעֵשׂוֹת"!

אתגר ושמו "מודה"

אם נביט סביבנו מעט, נראה שישנם אינספור הזדמנויות של "לְעֵשׂוֹת", מאמץ להתקדם. שום דבר אינו קל, אבל זו השמחה וההצלחה שלנו. לדוגמא, צריך להתאמץ להילחם נגד

את עבודת המוסר. והם לקחו על עצמם לההדיר מחדש את אחד מספרי המוסר, ולהוציאו לאור במהדורה חדשה לתועלת הרבים. נכחתי בעצמי באחת האסיפות, ושקלו שם אם לבחור בספר פירוש רבינו יונה על משלי. אבל בסוף, למרות שרבינו יונה הוא "ראשון", הוחלט להוציא לאור את ספר "חשבון הנפש".

אתם מבינים את המשמעות? האנשים שם היו "מומחים" לדבר, ראשי ישיבות, תלמידי חכמים. ומכל ספרי המוסר הם בחרו בספר "חשבון הנפש". ועוד עובדה מעניינת - רבי ישראל סלנטר זצ"ל בספרו "אור ישראל" אינו מציין לשום ספר, מלבד במקום אחד ששם הוא כותב "עיין בחשבון הנפש". זוהי המלצה גדולה, מיוחדת וראויה לציון, על ספר מיוחד זה.

לאט אבל בטוח

אז אתאר כאן את השיטה שהספר המליץ עליה. זו תכנית שבועית בשלבים - כל שלב לעצמו הוא קל מאד. שימו לב: נניח שהשבוע אתם רוצים לעבוד על עניין "אהבת ישראל", להוסיף אהבה לאחיהם היהודים. אי אפשר פשוט לומר "הנני מוכן ומזומן" ולהתחיל לקיים, זה לא עובד ככה. אם רוצים להצליח, צריכים להיות מוכנים לעמול, בתחילה בוחרים יהודי אחד, והעבודה של שבוע זה תהיה ממוקדת בו. לנסות לאהוב את היהודי הזה יותר. איך? ננסה לחשוב על המעלות שלו כמה שיותר. למצוא בו לפחות דבר אחד טוב! אפילו רק המראה החיצוני שלו, הלבוש שלו. ולנסות לאהוב אותו, לחשוב עליו כאילו הוא אח שלי. יותר טוב לחשוב עליו כאילו הוא אני עצמי.

כמה זמן להשקיע בזה? לא הרבה מידי, שתי דקות ביום. שתי דקות ביום תוך כדי ההליכה הביתה, נקיים ביהודי זה "וְאֶהְבֶּתְּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ" (ויקרא י"ח). נחשוב עליו וננסה לאהוב אותו. בתחילה לא נאהב אותו כלל, הכל יהיה חיצוני ומלאכותי. אבל אחרי שבוע שלם, שתי דקות כפול שבע הן כבר ארבע עשרה דקות. יש "אנשים טובים" שיאמרו: "ארבע עשרה דקות כ"כ מעט? זה כלום!" אבל אני אומר להם, שטויות! כמה זמן אתם הקדשתם לאהוב יהודים? אפילו לא שנייה אחת בחייכם! אז מי שמקדיש ארבע עשרה דקות בשבוע, זה הרבה מאד! ומקבלים שכר רב על דקות אלו, רק על הניסיון והעמל, אפילו בלי השלמות שמצליחים להשיג על ידם.

שבוע חדש, תכנית חדשה

בשבוע הבא, מנסים ענין חדש. נאמר, שמירת הפה. לא נסגור את הפה כל השבוע, אבל נקבע שעה אחת ביום שבה לא נפתח את הפה אלא רק לדברים הכרחיים, כגון לומר מילה טובה למישהו, "בוקר טוב" או "תודה רבה". מלבד זה - הפה נעול עם מנעול. לאט לאט האדם לומד לשמור על פיו, הוא מתאפק מלומר אמירה שנונה כאן או הבעת דעה מיותרת שם. בסוף השבוע הזה, הוא כבר 'גמור'. לא נשאר לו כח להתמיד בזה, זה דורש מידי הרבה מאמץ. כך אומר ה"חשבון הנפש", ש'גבורת הנפש' נגמרת, ולכן בשבוע הבא עוברים לעניין אחר. אבל תוצאות העבודה - נשארות עם האדם גם אחרי שהשבוע מסתיים. עם מעט עמל, שמירת הפה יכולה להפוך את האדם לאיש אחר. פעם הוא היה חוזר מהעבודה, בבית היו אומרים לו איזו מילה שלא במקום ופיו הגדול היה "מתפוצץ". היום, כשהוא מניח את ידו על ידיה הדלת הוא מחליט שהוא

בסוף כש'האורות גדלקים', הוא חוזר הביתה והוא מגלה שאצלו הכל אותו דבר, הוא הולך ללונה פארק ועף שם למרומים במתקנים עוצרי נשימה - ובסוף נוחת על הקרקע, והולך הביתה. ואם הוא עשיר קצת ויש לו "השגות", הוא נוסע לחופשה באיים הקריביים. אבל שמחה הוא לא מוצא שם, רק יתושים גדולים יותר מאשר במקום מגוריו. אולי גם מחלות חדשות שטרם שמע עליהם מעודו. אבל לא שמחה, כי על שמחה צריך לעבוד קשה! ואם מנסים להשיג אותה בדרך הקלה, בלי להתאמץ, בכל מיני דרכים - מצליחים לקבל איזו חוויה או שתיים, אבל לא שמחה. והחיים נהיים אכזבה אחת גדולה.

חובתו בעולמו - שמחתו בעולמו

אומר הקב"ה, "אני נותן לכם את העולם כדי ליהנות, אבל הנאה זו היא כמו כל דבר טוב; צריך לעמול בשבילה. המס"י אומר 'האדם לא נברא אלא להתענג - על ה'" (פ"א). לחשוב עליו, להודות לו, להעריך את מה שהוא נותן. אם נהנים מן העולם ע"י מאמץ ועמל להבין, להכיר ולחוות את חסדי ה', זהו קיום התכלית של 'האדם נברא להתענג על ה'". אין שום ברירה אחרת, רק ע"י עמל מגיעים לשמחה. ע"י עמל אפשר להפוך לאדם ששמחה אמיתית ממש מתפרצת ממנו לכל עבר.

פעם ניגש אלי איש צעיר, ושאל אותי: "למה הרב תמיד מדבר על הצורך ליהנות מן העולם הזה? וכי בזה ראוי לעסוק כל הזמן, נטילת הנאות העולם הזה?" על כאלו אנשים אמר "כְּסִיל בַּחֲשֶׁן הוֹלֵךְ" (קהלת ב' יד), הוא כלל לא יודע מהו העולם הזה, ומהם הנאות העולם הזה. הנאות שאנו מדברים עליהם אינם נטילת העולם הזה, אלא קבלת העולם שהקב"ה נותן לנו בחסדו הגדול, כל מה שצריך זה שכל להבין נכון את העולם, ונכוונת לעמול.

צריך ללמוד להעריך את העובדה שאנו נושמים. האם עמלתם פעם ללמוד איך ליהנות מאוויר צח? כשתצאו מכאן הלילה, מלאו את הריאות שלכם באוויר. נשמו עמוק, זה תענוג! האוויר מחמצן את הדם, ומאדים אותו. הברזל שבדם מתאחד עם החמצן, ההומוגלובין לוקח את החמצן והוא מתחיל לזרום בצורה שקל לגוף לקלוט. כל הגוף נהנה מן החמצן הזה. כמה שמחה יש בכל נשימה! לא חשבתם על זה אף פעם? התחילו כעת! לא תשמחו אף פעם בנשימה, אם לא תעבדו על כך.

"אֲבָרִים שְׁפִלְגֶת בְּנוֹ"

לימדו איך לשמוח ביכולת לראות. יש לכם שתי מצלמות משוכללות ביותר, ואתם רואים איתם את כל מה שסביבכם. תענוג, לא? רואים הכל: צבעים, תנועה, אנשים. וכי אין זו שמחה גדולה? לא, כי מעולם לא חשבתם על כך. לא עמלתם על זה. אין דבר כעולם שיפה יותר מהראייה! חשבו על העיור שהולך ברחוב, מגשש את דרכו בעזרת מקל. העונג הגדול הזה נשלל ממנו, ולנו יש אותו! נברך בשמחה גדולה; בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם פּוֹקֵחַ עֲרֵוֹת! אם נעמול בתורת השמחה בראייה, לא נוכל שלא לשמוח אי פעם בחיינו! "אֵיזוֹ עֲשִׂירִי הַשְּׂמִחַ בְּחֵלְקוֹ" (אבות ד' א). מי שיודע לשמוח בריאות שלו, בעיניים שלו.

לימדו לשמוח בעובדה שאתם יכולים ללכת; בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמְכִּיִן מִצְעָדֵי גִבּוֹר! איזה תענוג ללכת על הרגליים! ראו את הנכה הזה, שיושב על כסא גלגלים. הוא לא

מה ש"הולך", מה ש"במודה". אני לא רוצה להיכנס לפרטים, אבל יש הרבה דברים שאנשים עושים, בפרט נשים אבל גם גברים, שהם רק בשביל להיות "במודה", להיות "עדכניים". אפילו נשים חרדיות עושות דברים שהם תוצר של היצר הרע, שעושים אותם רק כדי להיראות טוב יותר.

"אבל לא קל להילחם בזה", יאמרו. אז מה?! בשביל זה בדיוק אנחנו כאן, בשביל לעשות את הדברים הקשים! חייבים להילחם נגד האופנות למיניהן, לא חייבים להיות דווקא "מיושנים", אבל אסור לאשה להתקשט מידי הרבה ברשות הרבים. זה קשה, כי צריך ללכת כאן נגד מה שמקובל, יש כאן צער ועמל. אבל דווקא בשבילם באנו לעולם.

פְּרוֹיֶקְט "עֵרֵב שֶׁבֶת"

עוד דוגמא: שבת מתקרבת, הבית מלא בילדים, והאשה צריכה לבשל, לאפות ולנקות הכל, ולהספיק הכל לפני שבת. והיא מרגישה שזה כבר יותר מדאי בשבילה! איך אפשר ככה, לעשות הכל עם הרעש והבלגן?? אבל אם היא תפנים את מה שאנו מדברים כאן היום, אמנם זה קשה, זה עמל, עמל בחוקות ה'. אבל היא מלאה שמחה וסיפוק, כי היא יודעת שדווקא בשביל הקושי הזה היא באה לעולם.

היא מערבת את המצרכים, והילדים מושכים בחלוקה, הנה הם רבים וצועקים. והיא אומרת להם: "שקט, ילדים, עוד מעט שבת" תוך כדי שהיא מכניסה את העוגה לתנור. בזה היא 'בונה שבת', לא קל לבנות שבת אבל היא עושה זאת! היא עושה, מתקדמת, משיגה. ממלאה ייעוד ומגיעה לתכלית.

בינתיים, בנה בן השש עשרה נמצא בבית המדרש. אימו פטרה אותו מלעזור בבית כדי שיוכל ללמוד, אבל הוא לא יכול לפטור את עצמו מחובת העמל. הוא לומד שטיקל גמרא, ועמל לזכור אותו. חוזר שוב ושוב. אולי הוא עייף, אולי הוא מעדיף להשתרע על הספה עם עיתון - כשר כמוכן. אבל הוא אומר לעצמו "לא, זה לא עמל. ואני כאן כדי לעמול ולהשיג".

שמחת חיים מניין?

ועכשיו הגענו אל הנושא שבו אני רוצה לסיים את דברינו היום. יש לי עוד הרבה מה לומר בעניין של עמל התורה, אבל אני חייב לומר כעת את העניין הבא.

יש עוד אופן חשוב ביותר של עמל התורה, שרבים מאד אינם יודעים עליו כלל, ואפילו מופתעים לשמוע שנדרש בשבילו איזשהו עמל. וזהו - העבודה הגדולה של ללמוד איך ליהנות מן העולם.

אין ספק שהעולם הזה מלא בשמחה. אבל השמחה איננה איזה דבר בטבע העולם ש"קורה" מעצמו - סתם כך, מעצמה היא באה לזה יותר ולזה פחות. אלא השמחה היא חלק מהתורה! וכמו שאר חלקי התורה, נדרש עמל כדי להשיגה. צריך ללמוד את הסוגיא של שמחה, וצריך לעמול להבין אותה ולהשיג אותה. אתם שומעים חידוש? אי אפשר להיות "שְׂמִחַ בְּחֵלְקוֹ", וליהנות מן העולם - בלי עבודה.

מחפשים שמחה בחוץ

עצלני העולם שמעולם לא למדו את הסוגיא, ואינם יודעים איך ליהנות מן העולם, כל הזמן מנסים ליהנות. אבל הם מוצאים שהעולם הזה הוא מקום מאכזב למדי. הם הולכים לכל מיני מקומות כדי להשיג הנאה: לפארק השעשועים, להופעות, למסיבות. אבל תמיד בסוף הם מתאכזבים. הכל מחזה שוא

ואם נלך בדרך זה של עמל התורה, הרי "בְּדֶרֶךְ שְׁאֲדָם רוּצָה לֵילֵךְ בְּהַ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ" (מכות י:), ה' יעזור לנו להצליח. ולא רק שמקיימים בכך את רצון ה' מאיתנו, אלא גם הופכים את עצמנו לשלמים יותר. ממש בוראים את עצמנו מחדש! וביום האחרון, כשנחזיר את נשמתנו לבוראנו, נוכל לומר לו: "ה', ניצלתי את ימי ללכת בחוקותיך, לעמול בתורתך. קיימתי את רצונך שבראתי אותי כדי לעשות, ועכשיו אני חוזר אליך מוכן ומזומן לקבל את השכר הנצחי שהועדת לי".

שבת שלום ומבורך!

הארות על הפרשה

מתוך ספר ממלכת כהנים [באנגלית]- פירוש עה"ת

מאת רבינו זצ"ל

"כִּי עֲבַדְתֶּם אֶת הָאֱלֹהִים הַזֵּה מֵאֲרָץ מִצְרַיִם" (כג טו).

פסוק זה מלמדנו שאין ה' רואה בעין יפה את העובדה שאדם מישראל משעבד עצמו למישהו אחר זולת לה'. אפילו אם המניע הוא אהבה לאדון "אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדֹנָי" (שמות כא ה), הקב"ה מחשיב זאת כסתירה לנאמנות אליו ית'. אהבת כל אדם, או כל דבר אחר, אינה דבר ראוי, כאשר היא כובשת את לבו של האוהב ומסיחה את דעתו מנאמנותו לעבודת ה'. בדומה לכך, כאשר אדם מתמכר למידות שלו-עצמו באופן שהוא משתעבד להן, ה' רואה אותו כמי שמכר עצמו לעבודת, במקום להישאר בן חורין לבחור בעבודת ה'. אדם שמתמכר לשתייית אלכוהול, או לרדיפת תענוגות ונסיעות, או לאכילת יתר, פועל בניגוד להכרזה ש"עֲבַדְתֶּם אֶת הָאֱלֹהִים הַזֵּה מֵאֲרָץ מִצְרַיִם" (על פי הסבא מקעלם זצ"ל).

אחד הלימודים המגוונים של פסוק זה הוא החובה להתייחס לאדם מישראל כאל אדם קדוש. "כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לְהָ אֱלֹקֶיךָ" (דברים ז ו). רענו היהודי, הוא כהן של ה' (שמות יט ו) שנבחר לעבודת ה' (שם ז טז), וכל בני האדם, יהודים ושאינם יהודים, נדרשים לכבד כל בן ישראל הנאמן לה'. לעתיד לבוא, יכבדו כל העמים את כל ישראל ככהנים: "וְאֲתָם כֹּהֲנֵי ה' תִּקְרְאוּ, מִשְׁרְתֵי אֱלֹקֵינוּ יֵאָמֵר לָכֵם" (ישעיה סא ו).

"וְאֲבַדְתֶּם בְּגוֹיִם" (כו לח).

כאשר תעזוב את עמידתך הגאה האיתנה וקשת העורף (ראה לעיל כו לו). ובמקום גאוותך עתיקת היומין שהקב"ה בחר בך מכל העמים (דברים ז ו, וכן יד ב) במורך לבב תתחיל להסתכל בהערצה לעבר העמים. בפסוקים אלה "וְהִנְשֵׂאֲרִים בְּכֶם וְהִבֵּאתִי מִרְךָ בְּלִבְכֶם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם" (כו, לו-לח). לא מדובר על מורך לב בקרב, שהרי ישראל בגלותם בין העמים אינם נוטלים חלק בשום מלחמה ממלחמותיהם. אלא אותו מורך לב מתייחס למלחמה כנגד השפעת העמים שבתוכם ישראל מתגוררים, וזה תמיד היה הנסיון העיקרי והקשה ביותר לבני עמנו. אפילו בארצנו שלנו, המאמצים הגדולים ביותר הושקעו על מנת להתנגד לכל סוג של עבודה זרה שפוצה בכל רחבי העולם, כמו גם לכל התועבות של מצרים,

יכול ללכת, מסכן. רחמנות עליו. הוא איבד את העונג הגדול של הניידות, ללכת מכאן לשם על שני ה"רולס-רויס"ים שה' נתן לנו. איי, איי, איי, איזו שמחה! מי שלומד לשמוח ברגליו, יהיה מלא שמחה תמיד.

לחם ומים!

לימדו כמה טוב לאכול פרוסת לחם. אכילת פרוסת לחם היא תענוג גדול, שמחה גדולה. ואל תחשבו שאין בה מצווה! אין כמו לאכול פרוסת לחם ולהודות לה' עליה מעומק הלב. והרי כשמברכים עליה אומרים שהיא "בְּעֵבֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. כִּי הוּא אֱ-ל ל-זָן וּמְפַרֵּס לְכָל". נאכל את הלחם, ונחשוב על ה' שנותן מזון לכל. למי שלמד את העניין - אכילת פרוסת לחם היא חוויה שאין כמותה!

ואם מצרפים לזה גם את השמחה בכוס המים ששותים - זה כבר אושר צרוף. מים הם נס, הם צירוף של שני סוגי גז: חמצן ומימן. החמצן לבדו או המימן לבדו אינו יכול להרוות אותנו, והנה פתאום הם מתחברים ונהיים מים. האין זה נס? והנס הזה נכנס לתוך גופנו ומשמן את כל הפרקים בגוף, הוא גורם לעיניים לנצוץ ולדם לזרום ולא לקרוש. מים הם חיים! "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֵכֵל נִהְיָה בְּדָבָרוֹ!" התרגלו בזה, הרגילו את עצמכם ליהנות מכוס מים ולשמוח בה. כשיושבים בשולחן שבת, הילדים תמיד שולחים את הידיים אל המשקאות הממותקים, הם נמשכים דווקא ל'מים המלוכלכים' במקום למים הצלולים והנקיים. הראו להם שגם מים פשוטים הם תענוג.

השינה משובחת

אני יכול להמשיך ככה כל הלילה. אתם הצעירים, אינכם מעריכים את העונג של שנת לילה טובה. אתם מניחים את הראש על הכרית, ומיד מרחפים לכם לעולם החלומות. איזה תענוג לישון טוב בלילה! קמים בבוקר רעננים ומלאי אנרגיה, ממש איש חדש.

וכך לאט לאט, עובדים ומתבוננים בדברים האלה, והעולם נהיה מקום שמח! אפשר להצליח בעמל התורה עצמה, ואפשר להצליח גם בעמל של חי תורה. ואל תחשבו שבגלל שנהניתם כאן בעולם הזה יותר בגלל ההתבוננות האלה, יורידו לכם משכרם בעולם הבא. השמחה בחסדי ה' בעולם מביאה אותנו לשיר ולהלל אותו בעולם הזה, ונמשיך ונשיר לו בשמחה גם בעולם הבא.

לסיכום

אם כן, למדנו היום כמה חשוב לעמול בקיום תכליתנו, "אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים לְעֵשׂוֹת". אנחנו כאן כדי לעשות, וזה לא אמור להיות קל. ואחרי שמבינים ומפנימים זאת, העולם נהיה מקום של עונג וסיפוק עצומים, כי זהו מקום ההצלחה, העשייה וההישגים, בצעדים קטנים, מדודים ועקביים.

וזהו הטעם שהתורה אומרת לנו: "אם בחקתי תלכו, תקבלו גשם, ויבול, ושלווה ושלווה ואושר". וכי המטרה היא לאכול יותר ארוחות? בוודאי שלא. אלא כמו שאומר הרמב"ם (פ"ט הל' תשובה), מטרת כל השפע הגשמי הזה היא לאפשר לנו לעשות עוד ולהשיג עוד בעולם הזה. מצבנו בעולם הבא תלוי במעשינו בעולם הזה, ואם יהיה שלום בארץ, יהיו לנו עוד שנים "לְעֵשׂוֹת".

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

על התורה נאמר "דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום" (משלי ג ז), מה המקום לתוכחה - אזהרות על עונשים

איומים?

תשובה:

על הפסוק "תודיעני ארח חיים שבע שמחות", דורשים חז"ל: "אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא תודיעני באיזה פילון (דרך) מפלש לחיי העולם הבא, רבי יודן אמר, אמר הקדוש ברוך הוא לדוד אם חיים אתה צריך, וסורין אתה צריך, כדכתיב "וידרך חיים תוכחות מוסר". (ויק"ר ל ג). אחרי מות שני בני אהרן ה' אמר למשה לומר לאהרן: "ואל יבא בכל עת אל הקדש ... ולא ימות" (ויקרא טז ב), על ההדגשה ש"אלא ימות", דרשו חז"ל "משל למה הדבר דומה, לרופא שנגנס אצל החולה, אמר לה: אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר לה: אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב שמה תמות כדרך שמת פלוני, זה זרזו יותר מהראשון". (ילקו"ש טז). וכי הנמשל דומה למשל? בסתם אדם מובן לנו, ברציף של הרכבת תחתית בסמוך לפסי הרכבת קבועים שלטי אזהרה; עצור רכבת לפניך! הנסיון מראה שלא תמיד די בשלטי אזהרה אלו, יש כאלו שלא ירתעו וימשיכו הלאה, עדיף היה עבורם אם יסומן בשלט מה יכול לקרות לאלו שכן ימשיכו הלאה בדרכם. אבל פרשה זו שמדברת באהרן הכהן, והלא ודאי שאהרון הכהן קדוש ה' היה מציית לדברי ה' גם בלי זירוז זה! והתשובה היא, ככל שאדם ירא יותר מלעשות מה שלא טוב לו, כל תוספת זירוז שמרחיקה את האדם עוד יותר מהחטא, היא טובה גדולה לחיי האדם.

המטרה בפרשה זו היא ללמדנו אורחות חיים, ללמדנו 'יראה', ליידע אותנו ששום דבר בחיינו לא קורה ללא סיבה. וכשחלילה מתרחשת איזו צרה, זה בגלל שהעם היהודי נוטש את התורה - והקב"ה לא שותק. אם לא נקשיב ונדע את הדברים של פרשת התוכחה, לעולם לא נדע את השיעור הזה.

הלימוד שהתורה מלמדת אותנו בפרשת התוכחה הוא טובה גדולה לאדם! האיש שמקבל את העלייה לתוכחה ראוי ל"מי שברך" מיוחד, כי בזכותו שמע כל הקהל משהו שיביא להם טובה גדולה מאד! זה טוב מאוד לירא את השומעים עם התוכחה, כי התוצאה של יראה זו תהיה חיים ואושר.

של כנען וכל דומיהם (ראה טז, כב וכן כו לעיל. וכן יח, ג. כ, כד). התועלת שבהבטחה נבואית זו היא להתריע ולהזהיר אותנו על כך מראש, על מנת שנחזק עצמנו ונתכונן להתנגד להשפעת האומות.

"ואם מבן ששים שנה ומעלה, אם זכר והיה ערכך חמשה עשר שקל, ולנקבה עשרה שקלים" (כז, ז).

"מאי שנא נקבה, דכי מיזקנא קיימא אתילתא - עשר מתוך שלושים שהם ערך של אשה בוגרת, ומאי שנא זכר, דלא קאי אתילתא - רק חמש עשרה מתוך חמישים שהם ערך של גבר בוגר? אמר חזקיה, אמרי אינשי: סבא בביתא - פאחא בביתא. סבתא בביתא - סימא בביתא" (ערכין יט). התורה מלמדת אותנו כאן שבזמן הזקנה הערך הגופני יורד, אך האשה הזקנה, שמלאכתה בבית, החכימה בכל הנוגע לענייני הבית והטיפול בילדים של בניה ושל בנותיה, והחוכמה הזו היא אוצר. על מנת שיהיה לגבר ערך אף בימות הזקנה, הוא צריך להקדיש זמן ללימוד התורה. "תלמידי חכמים, כל זמן שמזקינין, חכמה נתוספת בהם ... ועמי הארץ, כל זמן שמזקינין, טפשות נתוספת בהן" (שבת קנב:). לגבי האנשים, התורה היא הכתר של ימי זקנתם.

"לא יגאל" (כז, ג).

דיני הבכור והמעשר, שונים משאר הקרבנות. כל הקרבנות אם נפל בהם מום הם נפדים ויוצאים לחולין. אולם הבכור והמעשר לעולם עומדים בקדושתם ואם נפל בהם מום הם נשחטים ונאכלים בכל מקום. מהו הרמז אותו נוכל להסיק מהעובדה הייחודית הזו שבכור ומעשר אינם נפדים? ישראל עם קדושים נקראים "בגו ככורו" של ה' (שמות ד, כב). מאחר שבחירה זו של עם ישראל היא לנצח, הבכור לעולם אינו נפדה, לציין את הנצחיות המוחלטת של בחירת ה' בעם ישראל. המעשר שבעדר הינו העשירי מ"כל אשר יעבר תחת השבט" (כז לב) של הרועה. ביטוי זה מזמין את הפירוש הבא: "עשרה דורות מנח ועד אברהם... עד שבא אברהם וקבל שכר כולם" (אבות ה, ב). ה', הרועה הגדול ("רעה ישאל" - תהלים פ ב) העביר את כל דורות לפניו, וכאשר ראה את המצויינות של אותו עשירי, הוא הכריז "העשירי יהיה קדש לה" (כז לב). "אתה הוא ה' האלקים אשר בחרת באברהם" (נחמיה ט ז), ועל כן ישראל, בניו הנבחרים של אברהם, הינם "קדש ישאל לה" (ירמיה ב ג). בדומה לבכור ולמעשר, הם לעולם לא יוחלפו, ולנצח יישארו "ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט ו) של הקב"ה.